

Utdannings- og forskningskomiteen

Oslo, 6. mai 2020

Notat til komiteens høring 12. mai av Meld. St. 14 (2019-2020) – Kompetansereformen - Lære hele livet

Samfunnsviterne er foreningen for de med høyere utdanning innenfor samfunnsvitenskap og humaniora. Det ligger mange gode tiltak i Meld. St. 14, men det avgjørende blir at virkemiddelapparatet kan brukes mer fleksibelt under normale forhold, ikke bare i krisetid som nå under Korona- pandemien. Tiltakene i meldingen treffer imidlertid ikke akademikergruppene. ***Samfunnsviterne mener behovet og nye muligheter for livslang læring for akademikere bør utredes nærmere.***

Livslang læring er helt nødvendig for omstilling i Norge på lenger sikt og for å møte store samfunnsutfordringer som bærekraft, miljø og klima. Dette fordrer blant annet at vi kartlegger kompetansekravene og setter inn relevante etter- og videreutdanningstilbud som ulike utdanningsgrupper i arbeidslivet har mulighet til å delta i. Vi vet at det er de med lavest utdanning som er mest utsatt ved automatisering og digitalisering. Men det er også nødvendig å sikre faglig utvikling og oppdatering for akademikere gjennom hele karrieren. Deltagelse i opplæring i arbeidslivet blant personer med høyere utdanning har sunket de senere årene og er nå lavere enn i andre nordiske landene. Styrking av kompetansen i befolkningen, økt tverrfaglighet, god innovasjonsevne og digitaliseringskompetanse blir derfor viktige elementer i kompetansereformen.

Trepartssamarbeidet har vist sin styrke den siste tiden og regjeringen sier den vil fortsette å samarbeide med partene i arbeidslivet og utdanningssektoren for å utvikle gode og relevante tilbud slik at ingen skal gå ut på dato i norsk arbeidsliv. Fagforeningene har en viktig oppgave i å kartlegge medlemmenes behov for etter- og videreutdanning. Samfunnsviternes medlemsundersøkelser viser et stort sprik mellom medlemmenes ønske om og muligheten til å delta i opplæring og videreutdanning. De vanligste årsakene til at våre medlemmer ikke deltar i etter- og videreutdanning er mangel på tid og finansiering. Dette må tas på alvor.

Samfunnsviternes synpunkter på EVU

- Etter- og videreutdanning bør inngå som en viktig del av arbeidstakernes lønns- og arbeidsvilkår, som det kan forhandles om på sentralt, lokalt og individuelt nivå på samme måte som det kan forhandles om lønn og andre rettigheter og plikter.
- Det er behov for forskjellige finansieringsordninger for etter- og videreutdanning, slik at ulike grupper og virksomheter i arbeidslivet skal kunne få like muligheter til deltagelse og investering i kompetanseutvikling.
- Etter- og videreutdanning må i størst mulig grad gi ordinær lønn, med full opptjening av feriepenger, folketrygdpensjon og tjenestepensjon og uten tap av sosiale rettigheter, som sykepenger, dagpenger, foreldrepenger og uføreytelser. I den grad det gis kompetanse- permisjon uten lønn, eller med delvis lønn, må sosiale rettigheter fortsatt være i behold.

- Utvidelse av lånerammene i Statens lånekasse for utdanning etter fylte 45 år må kun være et ekstra tilbud og må ikke innebære at finansieringsansvaret for nødvendig etter- og videreutdanning pålegges den enkelte gjennom økt gjeldsbyrde.
- Etter- og videreutdanning må være tilgjengelig for langtidsledige uten tap av dagpengerettigheter. NAVs virkemiddelapparat bør også videreutvikles for å være treffsikkert også for akademikere.
- Samfunnsviterne stiller seg spørrende til bruk av aldersgrense på 30 år som et grunnlag for å skille mellom gratis grunnutdanning og formell livslang læring (formell utdanning og opplæring) som deltakerne betaler selv for. Dette forhindrer de i alderen 24-30 år i å oppgradere og tilpasse sin kompetanse. Fleksibilitet for å møte ukjente og skiftende behov er et viktig prinsipp som må legges til grunn for tiltakene.

Samfunnsviterne foreslår utredninger

- UH-sektorens samfunnsansvar innebærer å gi et helhetlig utdanningstilbud basert på samfunnets langsiktige behov for kunnskap, men er ikke i tilstrekkelig grad tilpasset et arbeidsliv med økende behov for vedlikehold og oppdatering av kompetanse. Vi er derfor positive til at styringspolitikken og finansieringsordningen gjennomgås, slik det er varslet i forbindelse med endringer i loven for UH-sektoren.
- Samfunnsviterne foreslår at UH-sektoren oppretter rådgivende grupper på institusjonsnivå med representanter fra offentlig og privat sektor for å få innspill fra arbeidsliv om endringer og kompetansebehov. Det er også viktig å samarbeide om ordninger for relevant arbeidspraksis under studiene. Dette kan være et viktig tiltak for å tette kompetansegapet.
- Et godt og relevant utdannings- og opplæringstilbud må være tilgjengelig for alle, uavhengig av sektor, utdanningsnivå, livsfase og tilknytning til arbeidslivet. Det krever gode finansieringsordninger som imøtekommer de ulike kompetanseutfordringene fremover. Samfunnsviterne etterlyser derfor en klarere ansvarsfordeling mellom Lånekassen, NAV og arbeidslivet når det gjelder finansiering av kompetanseheving (høyere utdanningsnivå) for voksne, omskolering og kompetansepåfyll både for arbeidsledige og for de i arbeidslivet.
- Det økende kompetansebehovet krever også at arbeidslivet som læringsarena forsterkes. Forskningen viser at vi lærer mest av å utføre praktiske arbeidsoppgaver og samarbeide med kolleger. Formell utdanning og kurs betyr mindre¹. Samfunnsviterne foreslår derfor å utrede hva som gir virksomhetene praktisk kunnskap og kjennetegner et godt opplæringsopplegg og hvilken støtte virksomhetene trenger for å få det til. Jobbrotasjon og -praksis i andre virksomheter bidrar til innovasjon og nye arbeidsformer.
- Det er også viktig at vi bruker de positive erfaringene vi har med digitale løsninger under håndtering av covid19 til videreutvikling av digitaliserte læringstilbud, slik at de langsiktige konsekvensene av den økonomiske krisen ikke blir redusert arbeidsstyrke, men styrket kompetanse.

Med vennlig hilsen
Gunn Elisabeth Myhren

generalsekretær

¹ <https://forskning.no/sosiale-relasjoner-arbeid-handelshoyskolen-bi/laerer-mest-av-praksis/839002>